Fyrstur við tí seinasta
5 ferðir um vikuna

Ja!

Sjálvandi vil eg halda Sosialin, fyri einans 400,- kr. ársfjóðringin og sparið 380,- í mun til leysasøluprísin.

Undirritaði teknar seg sum haldara av Sosialinum, og fái blaðið 5 ferðir um vikuna.

Ókeypis
Verður sent óposlað
Sosialurin rindar postgjaldið

64

Navn: ____________________

Bústaður: ____________________

Postnr.: ____________________

Bygd/býur: ____________________

Telefon nr: ____________________

Undirskrift: ____________________

Sosialurin
Postsmoga 76
110 Tórshavn

Om en pike i en kafe, om dommedag og om en forrådt generasjon

Willy R. Karlberg
Dagbok fra et liv.

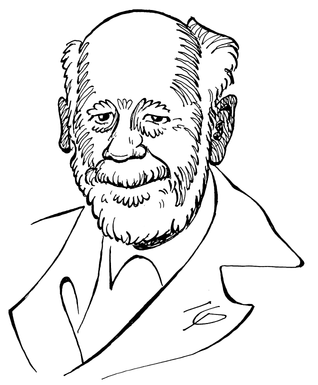

Det sitter en pike like overfor meg ved et bord i Perlan. Jeg kjenner henne ikke. Hun kan ikke være mer enn 14–15 år. Hun er liten og spinkel. Hennes styggpene fascinerende ansikt domineres av en stor blodrødmalet munn, og tykke lag av blåsminke under øynene. Kinnene er hvitpudrete. I ører og nese har hun små uekte perler. I det mørkblonde håret er to brede, farvete striper. Den ene kullsort. Den annen skrikende rød.

Hun har en mørk, utringet jumper under en vid, tykk gråbrun jakke. Jakken har et skittenhvit, rufsete skinn rundt hals, armledd og nederste kant. Den blekgrønne cowboybuksen sitter som limt fast på den smale skikkelsen (hvordan får hun den på seg?). Buksen er lappete. Den har lange istykkerrevne frynser nederst. De storte støvlene ser nye ut. De er klumpete, med flere tommer tykke såler og ekstremt høye heler. Det må kjennes som å gå på stylter.

Hun drikker cola, og pirker med gaffelen i en tallerken med chips. Hun spiser en, og skyver tallerkenen vekk. I den andre hånden har hun en sigarett. Hun holder den affektert mellom tommel og pekefinger. Hun tar et drag av den, som en som ikke er vant til å røke, og lar den så brenne ut.

Hun tar frem en ny sigarett, og tenner den med en gullighter. Hun følger mitt blikk fra henne til den kostbare lighteren. Hun smiler.

– Den er min fars. Han tror at han har mistet den. En dag finner jeg den til ham, og gjør ham glad. Det skjer ikke ofte.

Hun ser skrått opp på meg..

– Jeg er den fortapte datter. Jeg er alt det dere ikke er.

– Vi?

– Mine foreldres generasjon. Din generasjon. Dere pene, veltilpassede, utadmoralske mennesker. Med den rette fasade. Som vet å oppføre seg korrekt. Som har rett. Og som dømmer meg. Uten å kjenne meg. Uten å vite hvem jeg er, eller hvordan jeg er. Dere ser min fasade, og har øyeblikkelig plassert meg blant de håpløse.

– Din fasade. Er den bare for å provosere?

Hun rister på hodet.

– Hvorfor forsøke å forklare. Du vil ikke kunne forstå.

– Prøv meg.

– Mitt ytre. Mitt utseende, mine klær, mine handlinger. Og mitt indre. Mine følelser, tanker, refleksjoner. Alt det som tilsammen er meg. Det har intet med provokasjon å gjøre. Det er for min egen skyld. Jeg må vise at jeg er et annet slags menneske. At deres verdier ikke er mine.

Det lyder som et skrik da hun sier.

– Jeg vil ikke være som dere!

– Det er en ekstra intensitet i hennes stemme da hun fortsetter.

– Dere snakker om fred, og fører krig. Dere taler fine ord om miljø, og forurenser mer enn noen generasjon før dere. Dere forteller oss at alle har rett til et godt og trygt liv i kjærlighet, og lar millioner av barn sulte og dø. Dere har ansvaret for mer vold og terror enn noen gang før i menneskenes historie. Dere beretter om en fremtid, og har skapt atombomben til å utslette alt. For første gang så lenge verden har bestått kan menneskene selv utløse dommedag. En dag kommer en ny Hitler, en ny Stalin. Han vil gå til grunne som alle diktatorer gjør det. Men dere har gitt ham våpenet til å ta resten av menneskeheten med sig. Den arv dere etterlater oss er en ødelagt jord, et forurenset hav og dommedag.

– Jeg er ikke dum. Jeg er intelligent. Jeg er ikki umoralsk. Jeg lyver ikke. Jeg ligger ikki med hvem som helst. Jeg drikker meg ikke full på fester, og bruker ikke stoff. Dere kloke voksne ser på meg. Dere ser mine klær, mitt sminkede ansikt, farvene i mitt hår, og tror meg ikke. Men dere ser ikke meg. Dere ser ikke – vil ikke se – den Kristin som er redd. Redd for å skulle leve mitt liv i den verden dere har gitt meg.

Allerede før jeg har fullført setningen vet jeg at den er en floskel, som intet betyr.

– Våre politikere gjør sitt beste, sier jeg.

Hennes høye latter er tilintetgjørende.

– Politikere. Det er de som lover den ene dag, og bryter løftene neste dag. De er uten overbevisning. Deres meninger skifter etter hva de til enhver tid tror vil gi flest stemmer. Politikernes sannhet er alltid en løgn.

Et sted på veien tilbake til min bygd stanser jeg bilen. Der er en vakker vinterdag. Sneen ligger hvit og uberørt over markene. Jeg ser fjelltoppene lyse skinnende hvite og rene i solens klare stråler. Jeg ser et blått hav, og en blå himmel med små hvite skyer. Jeg opplever et sjeldent skjønnhetens øyeblikk i livet.

Jeg får ikke Kristin ut av mine tanker. Jeg minnes hennes siste ord til meg.

– Noen ble engang kalt »The lost generation«. Vi er ikke en tapt generation. Vi er den forrådte generasjon.

Jeg ser denne uendelige vakre verden i hvitt og blått som omgir meg. Er vi i ferd med å ødelegge den? Er det ennu tid?

Gjennom Kristin har de som skal overta dømt oss hardt. Vil historien dømme oss på samme måte?

Jeg tror det, og føler meg skyldig.

VIÐMERKINGAR

Ferðsluvanlukkur og fullveldishugburður

Jóannes N. Dalsgaard

Í Føroyum ræður mangan ein undarlig fatan av sambandinum ímillum orsøk og avleiðing. Eitt dømi um hetta er ein fyrispurningur, sum varð reistur í løgtininum nú ein dagin. Fyrispurningurin snúði seg um eitt vegastrekki í Føroyum, har nakrar álvarsligar ferðsluvanlukkur eru hendar seinnu árini. Við síðuna av vegnum stendur eitt hús úr múrsteini. Álvarsligu skaðarnir í sambandi við nevndu ferðsluvanlukkur hava staðist av, at bilar við nógvari ferð eru farnir útav vegnum og hava rent á umrødda múrsteinshús. Bilarnir eru farnir í knús, og í summum førum eisini fólkini í teimum.

At tað er syndarligt, at fólk farast í ferðsluni, er ikki orðið. Fyri tey, sum vera rakt, er talan um sorgarleikir, sum kunnu leggja tilveruna í oyði. Vit eiga tí at gera alt, sum stendur í okkara makt, til tess at forða fyri, at vanlukkur henda. Í so máta er einki løgið í, at spurningurin um ferðslutrygd verður reistur í løgtinginum. Tað løgna er samanblandingin av orsøk og avleiðing, sum kemur so týðiliga til sjóndar í fyrispurninginum. Í fyrispurninginum verður sagt, at múrsteinshúsið er orsøkin til, at bilar og fólk eru farin í knús. Tí verður kravt, at tað verður tikið niður.

Tann grundfatan, sum liggur aftanfyri slíkan hugsunarhátt er, at orsøkin til eina og hvørja hending er hendingin sjálv. Hetta er tann grundfatanin, sum smábørn hava, áðrenn tey læra at hugsa úrtøkiligt (abstrakt). Henda førleika fáa børn tá tey eru um 10 ára aldur. Áðrenn tey fáa henda førleika, duga tey ógvuliga illa at skilja ímillum orsøk og avleiðing. Fyri eitt barn, sum dettur og slær seg í ein stól, kann tað ofta vera ein troyst, um onkur vaksin hartar stólin. Barnið fær tá eina fatan av, at stólurin hevur gjørt tí órætt. Hesin órættur verður rættaður aftur tá stólurin fær skeld, og fyri barnið er rættvísin tryggja.

So einføld og so veruleikafjar er vaksnamannaverðin ikki! - Ella er hon? Hugburðurin aftanfyri áðurnevnda fyrispurning letur uppfyri alskyns løgnum fyrispurningum. Um vit t.d. hugsa okkum, at føroyingar íðkaðu fallskíggjalop, so var fryktandi fyri, at vit høvdu havt upplivað, at onkur var komin til skaða í hesi ítróttargrein. Skaðar høvdu í flestu førum hent, tá fallskíggjarleyparin rakti jørðina eftir eitt lop. Í hesum førum hevði verið sagt, at tað var jørðin ið var orsøkin til, at fallskíggjaleyparin kom til skaða. Kanska hevði eisini verið kravt, at hon (jørðin) skuldi gravast burtur.

Nú kann tað kanska tykjast onkrum lesara sum um greinskrivarin roynir at vera stuttligur. Men so er ikki. Tað, sum her verður tosa um, er alt annað enn stuttligt. Tað er ramasti álvari, at hesin bagvendi hugsunarháttur fær føroyingar at brúka nógva orku uppá, at finna loysnir uppá trupulleikar, sum ikki eru til, ímeðan álvarsligir og átroðkandi samfelagstrupulleikar liggja óloystir og veksa seg størri og størri fyri hvønn dag, sum gongur.

Hesin øvugti hugsunarháttur kemur so týðiliga til sjóndar, sum ongantíð áður, í herferðini fyri loysing Føroya frá Danmark. Gassið í fullveldisballónini, sum nú skuggar fyri sólini í Føroyum, varð framleitt av trongskygdum nationalistum, meðan ein lemjandi búskaparkreppa herjaði landið í nítiárunum. Ein vanlukka var hend. Føroyski samfelagsbilurin var, við ovfarakátum amatørum handan rattið, yvirlessi, ongum bremsum og fullari ferð, farin út av vegnum og hevði rent í bilverjuna. Bilverjan var ríkisfelagsskapurin, og var bilverjan ikki har, var bilurin farin í avgrundina. Tað fór hann ikki - men hann fór heilt illa. Tað fór bilverjan eisini, men hon helt.

Nú kundi hugsast, at allir føroyingar, aftaná at hava tikið sær av teimum løstaðu eftir vanlukkuna, turkaðu sveittan av pannuni, og søgdu: "Tað var nú gott at bilverjan var har. Tí annars vóru vit øll farin fyri bakkað." Men tað søgdu allir føroyingar ikki. Nei, nakrir teirra hava líka síðani vanlukkuna bannað um bilverjuna, sum teir siga var atvoldin til, at føroyski samfelagsbilurin fekk so ógvisligan skaða.

Meðan tað enn vóru nógvir føroyingar, sum ikki høvdu fingið hjálp eftir vanlukkuna, fóru ungir og vælútbúnir fullveldismenn í holt við at skræða bilverjuna niður. Nógv talaðu at, men ongin forðaði fullveldisfólkunum í teirra meiningsleysa stríði, tí enn vóru nógv, sum tørvaðu fyrstuhjálp. Men fullveldisfólkini sóu ikki tey løstaðu á vegnum. Nei, tey sóu bara bilverjuna, sum í teirra eygum hevði skyldina av, at bilurin var brotin.

Síðani er vanlukkustaðurin vorðin ruddaður so dánt, men enn sæst farvegurin eftir óeydnishendingini. Ikki minst snuddirnir í bilverjuni eru sjónligir enn. Men hon stendur uppi, tí sjálvandi mátti hon vera sterkari enn so, at nakrir ørvitisligir vandalar fingu jarðlagt hana í sinnismuni. Og júst tí er hon ein trygd!

Men hesa trygdina vilja fullveldisfólkini ikki hava. Tey síggja framvegis snuddirnar í bilverjuni, og brúka nú hesar snuddir sum grundgeving fyri, at bilverjan skal burtur. Tann, sum eigur bilverjuna - t.e. danska stjórnin og fólkatingið - hevur sagt, at um føroyingar vilja av við bilverjuna, so mugu vit um tað. Hon kann vera burt-

Framhald á síðu 13